

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i'r:	PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL
Dyddiad:	1 Chwefror, 2016
Pwnc:	Gosod Cyllideb 2016/17 (Refeniw a Cyfalaf)
Aelod(au) Portffolio:	Cynghorydd Hywel Eifion Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Pennaeth Adnoddau a Swyddog Adain 151
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini Dros Dro AnwenDavies@anglesey.gov.uk
Aelodau Lleol:	Ddim yn Berthnasol

A – Argymhellion a Rheswm / Rhesymau
<p>1. CEFNDIR</p> <p>1.1 Dilynwyd proses ddiwygiedig ar gyfer paratoi i osod cyllideb 2016/17 sydd wedi galluogi dull mwy systematig o sgrwtini ariannol (fel sylfaen hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn).</p> <p>1.2 Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adain 151 a oedd yn ymgorffori drafft o'r gyllideb refeniw ddigyfnewid lefel uchel gychwynnol ar gyfer 2016/17 i'r Pwyllgor Sgriwtini yn ei gyfarfod ar 16 Tachwedd, 2015 er ystyriaeth a sylwadau. 'Roedd yr adroddiad hwn yn amlinellu'r diffyg yn y gyllideb a ragwelwyd yn seiliedig ar y setliad tebygol gan Lywodraeth Cymru ar y pryd, ynghyd â'r cynigion arbedion a gyflwynwyd gan wasanaethau'r Cyngor i gyfrannu at gau'r bwch cyllido. Bydd Aelodau'n cofio bod y Pwyllgor wedi ystyried yr wybodaeth a gyflwynwyd a'i fod wedi gofyn am eglurhad gan y Pennaethiaid Gwasanaeth ar beth fyddai'r cynigion arbedion yn ei olygu o ran:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Effaith ar ddefnyddwyr a threthdalwyr; ii. Effaith ar safonau gwasanaeth a'r ymgyrch i wella; iii. Y gallu i'w cyflawni yn ystod 2016/17; iv. Y posibilrwydd o arbedion effeithlonrwydd pellach i gyfrannu at y diffyg cyllido. <p>Mae crynodeb o drafodaethau'r Pwyllgor i'w weld yng nghofnodion cyfarfod y Pwyllgor.</p> <p>1.3 Mae'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol¹ hefyd wedi derbyn adroddiad gan y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adain 151 ar y rhestr o fidiau cyfalaf yr argymhellir eu cymeradwyo ar gyfer rhaglen gyfalaf 2016/17 i 2020/21. Unwaith eto, mae crynodeb o drafodaeth y Pwyllgor i'w weld yng nghofnodion y cyfarfod;</p> <p>1.4 Bydd Aelodau'n ymwybodol bod cyllid yn hollbwysig i'r gwasanaethau a ddarperir gan</p>

¹ Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod ar 16 Tachwedd, 2015

y Cyngor a bod gan yr heriau ariannol a wynebwn fel awdurdod lleol effaith bellgyrhaeddol – o ran y gwasanaethau a gynigir a'r Dreth Gyngor neu'r ffioedd a'r taliadau yr ydym yn eu codi². Wrth iddi fynd yn anos dod o hyd i'r lefelau angenrheidiol o arbedion effeithlonrwydd, bydd angen i'r Cyngor roi ystyriaeth fanwl i'r dewisiadau yr ydym yn eu hwynebu. Bydd hyn yn golygu gofyn cwestiynau heriol ynghylch pa wasanaethau i'w cynnig i'r dyfodol ac i ba raddau y mae'r dulliau cyfredol o ddarparu gwasanaethau yn parhau i fod yn briodol. Hefyd, y ffordd orau o reoli disgwyliadau (yn fewnol ac yn allanol) wrth wneud y newidiadau angenrheidiol.

2. Y STRATEGAETH EFFEITHLONRWYDD

2.1 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Effeithlonrwydd sy'n darparu cyfeiriad clir i'r Awdurdod dros y 3 blynedd nesaf ac sy'n fodd o gyfathrebu sut 'rydym yn bwriadu cwrdd â'n heriau ariannol. Mae 8 egwyddor allweddol yn sail i'r strategaeth hon sef:

- Gwneud yn siwr bod y ffordd yr ydym yn gweithio ar draws y Cyngor cyfan yn sicrhau gwerth da o ran y ffordd yr ydym yn gwario arian
- Lleihau costau rheoli, democratiaeth a biwrocratiaeth
- Trawsnewid gwasanaethau y mae'r gyfraith yn rhoi dyletswydd arnom i'w darparu, a hynny er mwyn sicrhau eu bod yn fodern, effeithiol ac effeithlon
- Gweithio ar y cyd ag eraill lle gallai hynny arbed arian neu helpu i gynnal lefelau gwasanaeth
- Cael y gorau allan o'n staff
- Sicrhau ein bod yn gwneud y mwyaf o gyfleoedd i gynhyrchu incwm i'r Cyngor
- Herio a ddylem barhau i ariannu gwasanaethau anstatudol nad ydynt yn hanfodol lle mae eraill hefyd yn eu darparu
- Deall effaith y cynigion ar Ynys Môn a'i thrigolion, yn enwedig y rhai sydd fwyaf angen ein gwasanaethau.

Dylai'r egwyddorion hyn yrru'r arbedion effeithlonrwydd a gyflawnir gan yr Awdurdod.

3. GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR AR GYFER 2016/17

3.1 Ynghlwm mae adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adain 151 ar y cyllidebau referniw a chyfalaf arfaethedig ar gyfer 2016/17 (**ATODIAD 1**) ac sy'n rhoi datganiad ar y sefyllfa mewn perthynas â'r meysydd canlynol:

- i. Cynigion cyllidebol cychwynnol y Pwyllgor Gwaith
- ii. Y setliad dros dro ar gyfer Llywodraeth Leol
- iii. Sefyllfa gyllidebol ddiwygiedig ar gyfer 2016/17
- iv. Y Dreth Gyngor
- v. Cronfeydd wrth gefn
- vi. Cyllidebau Ysgolion.

4. SGRIWTINI ARIANNOL – GOSOD CYLLIDEB 2016/17

4.1 Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, mae angen i Aelodau gael sicrwydd bod y

² Raising the Stakes: financial scrutiny in challenging times: A guide for Welsh local authorities (Centre for Public Scrutiny Mehefin, 2014)

Cyngor yn gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o adnoddau sy'n prinhau, yn enwedig cyllid:

“... Mae pwysigrwydd Sgriwtini effeithiol yn cynyddu wrth i wasanaethau cyhoeddus ymateb i her y sefyllfa ariannol fyd-eang tra'n mynd ati'n barhaus i geisio gwella gwasanaethau. Gall Sgriwtini effeithiol wella'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer gwneud penderfyniadau ynghylch dyrannu adnoddau yn ogystal â sicrhau bod penderfyniadau'n dryloyw ac yn unol ag anghenion y gymuned leol....”

(Sgriwtini Da? Cwestiwn Da! Astudiaeth Wella gan Archwilydd Cyffredinol Cymru: Sgriwtini mewn Llywodraeth Leol, Mai 2014)

Y cwestiwn allweddol o safbwynt Sgriwtini ddylai fod – Sut gallwn ychwanegu gwerth? O fewn y cyd-destun hwn, dylai Sgriwtini fedru dangos gwerth ychwanegol yn ystod pob cam o'r broses ariannol. Yn y cyd-destun hwn, mae rhai materion allweddol yn cynnwys:

- i. **Y broses ei hun o osod y gyllideb;**
- ii. Penderfynu ar flaenoriaethau ymysg galwadau sy'n cystadlu;
- iii. Defnydd effeithiol o gyllid;
- iv. Sut mae monitro a rheolaeth ariannol yn digwydd.

4.2 Mae sgriwtini ariannol yn llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau'r Pwyllgor Gwaith; mae a wnelo â sicrhau sgriwtini priodol o ran cynllunio, gweithredu a dilyn i fyny'r penderfyniadau allweddol hynny sy'n effeithio ar drethdalwyr a chymunedau lleol. Felly, dylai sgriwtini:

- ddarparu her effeithiol
- ddal y rheini sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- gynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod drwy roi prawf ar sut gwneir dewisiadau ynghylch dyrannu adnoddau a pha mor dda y caiff adnoddau eu defnyddio i gyflawni ein amcanion polisi.

5. NEGESEUON ALLWEDDOL O'R YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

5.1 Amgaeir adroddiad y Rheolwr Cynllunio Busnes, Perfformiad a Rhaglenni sy'n crynhoi'r negeseuon allweddol o'r Ymgynghoriad Cyhoeddus diweddar a gynhaliwyd gan y Cyngor (**ATODIAD 2**).

6. CWESTIYNAU SGRIWTINI ALLWEDDOL

6.1 O ran y broses, gofynnir yn awr i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried ei safbwynt terfynol ar gyllideb gychwynnol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2016/17 cyn i'r Pwyllgor Gwaith³ ystyried y gyllideb derfynol arfaethedig ym mis Mawrth;

6.2 Cynigir bod y cwestiynau allweddol canlynol yn sail ar gyfer trafodaethau'r Pwyllgor wrth ystyried y gyllideb a gynigir ar gyfer 2016/17. (Er hwylustod, mae'r cwestiynau wedi'u croesgyfeirio i'r paragraffau perthnasol yn adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adain 151):

- i. A ddylid ddod o hyd i'r holl o'r arbedion a nodwyd fel rhai cyraeddadwy ym

³ Cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith i'w gynnal ar 7 Mawrth, 2016

2016/17 o ystyried y bydd sicrhau cymaint o arbedion â phosibl yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i'r Cyngor ymateb i bwysau ar wasanaethau a gofynion o ran arbedion yn y dyfodol? [paragraff 4]

- ii. A ydy'r Pwyllgor yn cefnogi argymhelliad, i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, bod swm yn cael ei ddyrannu o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol i ariannu newidiadau mewn prosesau busnes wedi'u dylunio i ryddhau rhagor o arbedion effeithlonrwydd y gellir eu defnyddio i ymateb i welliannau/bwysau ar wasanaethau? [paragraff 5]
- iii. Beth ddylai lefel y Dreth Gyngor fod ar gyfer y dyfodol yn wyneb y materion a godir gan y Pennaeth Adnoddau yn ei adroddiad, y cyfraniad mae'r Dreth Gyngor yn ei gwneud at refferniw cyffredinol y Cyngor a'r pwysau ariannol y mae'r Cyngor yn debygol o'u hwynebu o 2017/18 ymlaen? [paragraff 6]
- iv. Pa lefel o warchodaeth y dylid ei rhoi i gyllidebau ysgolion o gofio'r angen i ysgolion gyfrannu at yr arbedion cyffredinol y mae eu hangen ar y Cyngor? [paragraff 7]
- v. Os bydd penderfyniad terfynol yn cael ei wneud gan y Pwyllgor Gwaith i weithredu arbedion effeithlonrwydd yng nghyllidebau ysgolion, gofynnir i'r Pwyllgor gyflwyno sylwadau ynghylch a ddylai lefelau'r cronfeydd wrth gefn yn y sector cynradd ddylanwadu ar y penderfyniad o ran sut y bydd yr arbedion yn cael eu dyrannu ar draws y sectorau [paragraffau 7.4 a 7.5]
- vi. A oes gan y Pwyllgor Sgriwtini unrhyw sylwadau pellach ar y gyllideb gyfalaf arfaethedig? [paragraff 8]
- vii. Sut mae cynigion cyllidebol 2016/17 yn galluogi'r Pwyllgor Gwaith i gyflawni'r Cynllun Corfforaethol a'r Rhaglen Drawsnewid? A oes unrhyw risgiau penodol?
- viii. Sut mae egwyddorion Strategaeth Effeithlonrwydd y Cyngor yn sylfaen ar gyfer y cynigion arbedion?

7. ARGYMHELLIAD

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gytuno ar ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gyllidebau refferniw a chyfalaf arfaethedig y Cyngor am 2016/17 (gan ddefnyddio'r Cwestiynau Sgriwtini Allweddol ym mharagraff 6 uchod), a chan ystyried y negeseuon allweddol o'r Ymgynghoriad Cyhoeddus diweddar.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ddim yn Berthnasol.

C – Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Sgriwtini fel y cynhwysir hwy yng Nghyfansoddiad y Cyngor.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydy.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ddim yn Berthnasol.		
DD – Pwy wnaethoch chi ymgynghori â nhw? Beth oedd eu sylwadau?		
1	Y Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Mae'r Prif Weithredwr wedi cyfrannu at yr adroddiad drafft ac mae ei sylwadau wedi'u cynnwys yn yr adroddiad terfynol.
2	Cyllid / Adain 151 (gorfodol)	Mae'r Pennaeth Adnoddau/Swyddog A151 wedi cyfrannu at yr adroddiad drafft. Mae ei sylwadau wedi'u cynnwys yn yr adroddiad terfynol.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	Dilynwyd proses ddiwygiedig ar gyfer paratoi i osod cyllideb 2016/17 sydd wedi galluogi dull mwy systematig o sgrwtini ariannol (fel sylfaen hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn). Mae'r adroddiad hwn yn cynnig fframwaith i gefnogi'r Pwyllgor Sgriwtini'n y dasg o gytuno ar ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gyllidebau referniw a chyfalaf arfaethedig y Cyngor am 2016/17 – gan ddefnyddio'r Cwestiynau Allweddol ym Mharagraff 6 o'r adroddiad hwn.
8	Aelodau Lleol	Ddim yn Berthnasol
9	Unrhyw gyrrff allanol / eraill/ au	Ddim yn Berthnasol

E – Risgiau ac unrhyw liniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	Ddim yn Berthnasol
2	Gwrthdodi	Ddim yn Berthnasol
3	Trosedd ac Anhrefn	Ddim yn Berthnasol
4	Amgylcheddol	Ddim yn Berthnasol
5	Cydraddoldeb	Ddim yn Berthnasol
6	Cytundebau Canlyniadau	Ddim yn Berthnasol
7	Arall	Ddim yn Berthnasol

F - Atodiadau:	
i.	Adroddiad y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adain 151 ar gyllidebau referniw a chyfalaf 2016/17 (ATODIAD 1);
ii.	Adroddiad y Rheolwr Cynllunio Busnes, Perfformiad a Rhaglenni sy'n crynhoi'r negeseuon o'r Ymgynghoriad Cyhoeddus diweddar a gynhaliwyd gan y Cyngor (ATODIAD 2).

FF – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):	
Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini Dros Dros, Cyngor Sir Ynys Môn, Swydfeydd y Cyngor, Llangefni. LL77 7TW.	

CYLLIDEB REFENIW A CHYFALAF 2016/17

1. GWYBODAETH GEFNDIR

- 1.1. Mae Cynllun Ariannol Tymor Canol (CATC) y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2016/17 i 2019/20 yn nodi sefyllfa ariannol rhagamcanedig y Cyngor. Mae'n nodi y bydd gostyngiad sylweddol mewn cyllid llywodraeth (Cyllid Allanol Cyfun CAC) ac y bydd angen nodi arbedion referniw sylweddol a chynyddu'r Dreth Gyngor ar gyfradd a fydd yn uwch na chwyddiant er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys. Ceir crynodeb o'r CACT yn Nhabl 1 isod:-

Tabl 1
Cynllun Ariannol Tymor Canol 2016/17 i 2019/20

	2016/17 £ 'm	2017/18 £ 'm	2018/19 £ 'm	2019/20 £ 'm
Cyllideb Refeniw Net D / Y	124.6	121.9	119.4	117.8
Pwysau Cyllidebol a Chwyddiant	2.3	2.6	2.7	2.7
Cyllideb Ddiwygiedig	126.9	124.5	122.1	120.5
Cyllid Allanol Cyfun	(89.6)	(86.1)	(83.5)	(81.0)
Y Dreth Gyngor	(32.3)	(33.3)	(34.3)	(35.3)
Cyfanswm y Cyllid	121.9	119.4	117.8	116.3
Arbedion y mae eu hangen	5.0	5.1	4.3	4.2
Prif Dybiaethau				
Dyfarniadau Tâl	1%	1%	1%	1%
Chwyddiant Cyffredinol	1.25%	1.50%	1.50%	1.50%
Gostyngiad yn y CAC	-4.5%	-3%	-3%	-3%
Cynnydd yn y Dreth Gyngor	4.5%	3%	3%	3%

- 1.2. Mae'r tabl uchod yn dangos lefel y gostyngiadau cyllidebol sy'n ofynnol dros y 4 blynedd nesaf ac amcangyfrifir y bydd rhaid sicrhau gostyngiad o 6.6% yn y gyllideb referniw erbyn 2020 ac y bydd angen dod o hyd i arbedion sy'n cyfateb i 15% o'r gyllideb referniw net am 2015/16. Mae'r rhain yn ychwanegol at y newidiadau cyllido yn 2015/16, lle gwelwyd gostyngiad o 3.9% yn y CAC, arbedion o £4.3m a chynydd o 4.5% yn y Dreth Gyngor.

2. CYNIGION CYCHWYNNOL Y PWYLLGOR GWAITH AR GYFER Y GYLLIDEB

- 2.1. Oherwydd Adolygiad Gwariant Cynhwysfawr Llywodraeth y DU, cafwyd oedi o ran yr amserlen arferol ar gyfer cyhoeddi'r setliadau dros dro a therfynol i lywodraeth leol ac, o ganlyniad, bu'n rhaid i'r Pwyllgor Gwaith ddechrau ymgynghori ar eu cynigion cyllidebol cychwynnol cyn derbyn y setliad dros dro ar gyfer llywodraeth leol.
- 2.2. Yn ei gyfarfod ar 9 Tachwedd 2015, cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith gyllideb ddigynnydd o £126.7m ac, yn seiliedig ar lefel dybiedig o £88.8m ar gyfer y CAC a Threth Gyngor o £32.3m (cynnydd o 4.5%), gadawodd hyn ddiffyg cyllidebol o £5.5m.
- 2.3. Gwnaed gwaith yn ystod yr haf i nodi arbedion cyllidebol a nodwyd oddeutu £4m o arbedion posibl. Rhoes y Pwyllgor Sgriwini Corfforaethol sylw i'r cynigion cyllidebol yn ei gyfarfod ar 16 Tachwedd, 2015.

- 2.4. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ynghylch Cynigion Cyllideb Gychwynnol y Pwyllgor Gwaith am gyfnod o saith wythnos rhwng 16 Tachwedd 2015 a 31 Rhagfyr 2015. Ceir manylion pellach am y negeseuon allweddol a gododd o'r Ymarfer Ymgynghori Cyhoeddus mewn crynodeb ar wahân.

3. Y SETLIAD DROS DRO I LYWODRAETH LEOL

- 3.1. Cyhoeddwyd y setliad dros dro i Lywodraeth Leol am 2016/17 ar 9 Rhagfyr, 2015. Dangosodd y setliad cyffredinol ar gyfer Cymru ostyngiad o 1.4% mewn cyllid o'i gymharu â 2015/16 (ar ôl caniatáu ar gyfer yr addasiad o drosglwyddiadau i mewn i'r Grant Cynnal y Dreth GCD). Mae'r setliad yn cynnwys £21m ychwanegol i gydnabod y rôl hollbwysig sydd gan y Gwasanaethau Cymdeithasol o ran gwella canlyniadau i'r mwyaf bregus a £35m ychwanegol i flaenoriaethu cyllid ar gyfer ysgolion.
- 3.2. O ran y setliad dros dro ar gyfer Ynys Môn, cafodd y CAC (Cyllid Allanol Cyfun) ei osod ar £91.925m o gymharu â'r CAC (wedi'i addasu) o £93.841m ar gyfer 2015/16. Mae hyn yn ostyngiad o £1.916m (2.04%). Mae hwn yn ganlyniad llawer gwell na'r toriad o £4.2m a ragwelwyd yn y CATC.
- 3.3. Mae'r gostyngiad cyffredinol mewn cyllid ar draws Cymru yn amrywio o ostyngiad o 0.1% ar gyfer Caerdydd i ostyngiad o 4.1% ar gyfer Powys. O'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru, Ynys Môn dderbyniodd y gostyngiad 6 uchaf yn ei gyllid.
- 3.4. Nid yw'r cyhoeddiadau a wnaed hyd yma gan Lywodraeth Cymru yn gwneud unrhyw gyfeiriad at setliadau yn y dyfodol, ond mae'n rhesymol tybio bod y lefel is o doriadau ar gyfer 2016/17 yn eithriad i'r patrwm arferol o setliadau ac y bydd pwysau i leihau cyllidebau sector cyhoeddus yn parhau ac y bydd y toriad yn 2017/18 i 2019/20 yn fwy tebyg i setliadau blaenorol a rhagolygon blaenorol e.e. 3% +.
- 3.5. Mae datganiad Llywodraeth Cymru ar y gyllideb ddrafft yn dangos y bydd gostyngiad o 3.75% yn setliad refeniw cyffredinol Llywodraeth Cymru mewn termau real rhwng 2016/17 a 2019/20. Os bydd hyn yn cael ei adlewyrchu yn y Setliad i Lywodraeth Leol, yna byddai hyn yn arwain at doriad pellach o £3.5m yn y CAC ar gyfer Ynys Môn erbyn 2019/20. Fodd bynnag, os cymerir i ystyriaeth y ffaith nad yw llywodraeth leol wedi derbyn yr un lefel o amddiffyniad rhag toriadau yn y gyllideb â sectorau eraill, e.e. iechyd, a'r ffaith bod Ynys Môn yn draddodiadol yn derbyn setliad is na'r cyfartaledd, gellir disgwyl y bydd y gostyngiad yn y CAC mewn termau real yn fwy na £3.5m.
- 3.6. O ystyried bod y Cyngor yn debygol o wynebu pwysau cyllidebol, na fyddant yn cael eu hariannu yn y setliad, bydd hyn hefyd yn cynyddu lefel yr arbedion y bydd angen eu gwneud. Felly, mae'n rhaid i ni edrych ar setliad 2016/17 fel eithriad ac y bydd y pwysau i nodi arbedion pellach sylweddol yn y gyllideb dros y tair blynedd nesaf yn parhau.

4. SEFYLLFA DDIWYGIEDIG CYLLIDEB 2016/17

- 4.1. Mae'r gyllideb ddigynnydd a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Hydref 2015 yn cynnwys swm dros dro sy'n ymwneud â'r cynnydd yng nghyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr yn dilyn diddymu'r ad-daliad ar gyfer cynlluniau pensiwn sy'n cael eu contractio allan. Roedd y swm dros dro o £1.5m wedi'i gynnwys yn y gyllideb ddigynnydd ond mae gwaith manwl pellach wedi nodi y bydd y cynnydd yn £1.3m ac o ganlyniad, gwelwyd gostyngiad o £0.2m yn y gyllideb ddigynnydd.
- 4.2. Yn ogystal, mae'r Cytundeb Statws Sengl wedi gostwng costau teithio sy'n daladwy i weithwyr o 52.3c y filltir i 45c y filltir, sef gostyngiad o 14%. O ganlyniad, gwelwyd 14% o ostyngiad yn yr holl gyllidebau teithio ac mae hyn wedi creu arbedion pellach o £ 0.1m.

- 4.3. Gan gymryd i ystyriaeth y setliad dros dro a'r gyllideb ddigynnydd ddiwygiedig, mae'r bwch cyllido presennol i'w weld yn Nhabl 2 isod. Nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys unrhyw arbedion cyllidebol a nodwyd hyd yn hyn.

Tabl 2
Cyllideb Refeniw 2016/17 – y sefyllfa fel yr oedd ar 1 Chwefror, 2016

	£'m	£'m
Cyllideb Ddigynnydd 2016/17 - Hydref 2015		126.8
Llai Addasiadau		
Cyfraniadau Yswiriant Gwladol y Cyflogwr	(0.2)	
Cyllidebau Costau Teithio	(0.1)	
Addasiadau Eraill	0.1	
		(0.2)
Cyllideb Ddigynnydd Ddiwygiedig 2016/17 - Chwefror 2016		126.6
Wedi'i hariannu gan		
Grant Cynnal Refeniw	(70.6)	
NNDR	(21.3)	
Y Dreth Gyngor - gan dybio cynnydd o 4.5%	(32.4)	
Cyfanswm Cyllid 2016/17		(124.3)
Diffyg Cyllido		2.3

- 4.4. Yn y cynigion cyllidebol cychwynnol, nodwyd £3.91m o arbedion. Mae'r math o arbedion yn cael eu crynhoi yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3
Dadansoddiad o Arbedion Arfaethedig yn ôl Math

Categori Arbedion	£'m	Sylw
Cael gwared ar gyllidebau sydd heb eu defnyddio / nad oes eu hangen mwyach	0.29	
Swyddi Gwag / nad oes eu hangen mwyach	0.40	
Cynhyrchu Incwm	0.32	
Aildendro Gwasanaethau	0.16	
Trawsnewid Gwasanaethau	0.53	Yn cynnwys £300k o arbedion o ran casglu gwastraff
Rhoi'r Gorau / Trosglwyddo Gwasanaeth	0.60	Yn cynnwys cyfalafu £200k o gostau cynnal a chadw priffyrdd a £00k o arbedion ar y contract glanhau
Arbedion Effeithlonrwydd Cyffredinol	1.23	Yn cynnwys gostyngiad o £1m mewn cyllidebau ysgolion
Gostyngiad mewn Grantiau a Ddyfarnwyd	0.38	Yn cynnwys gostyngiad o £250k mewn taliadau i'r trydydd sector
CYFANSWM ARBEDION ARFAETHEDIG	3.91	

- 4.5 Mae rhagor o waith wedi cael ei wneud ar allu'r Cyngor i sicrhau'r arbedion hynny ac mae'r rhestr o arbedion wedi cael ei haddasu yn unol â hynny.

Tabl 4
Gwerth Diwygiedig yr Arbedion posibl yng Nghyllideb 2016/17

	£'m	Sylw
Arbedion y gellir eu cyflawni yn 2016/17	2.78	Yn cynnwys gostyngiad o £1m yn y gyllideb i ysgolion
Yn bosibl, ond angen gwaith pellach	0.42	
Nid ystyrir eu bod yn ymarferol ar hyn o bryd	0.71	
CYFANSWM ARBEDION ARFAETHEDIG	3.91	

- 4.6. Yn Nhabl 5 isod, manylir ar yr arbedion nad ydynt, fe ystyrir, yn ymarferol yn ystod 2016/17:-

Tabl 5
Arbedion Arfaethedig nad ydynt yn cael eu hystyried fel rhai ymarferol

Arbediad Arfaethedig	£'m	Sylw
Gwerthu Garreglwyd	0.07	Nid yw'r gwerthiant yn mynd yn ei flaen
Cael gwared ar swydd nad oes ei hangen mwyach	0.03	Dyblygu arbediad a gynigiwyd gan wasanaeth arall
Casglu Gwastraff	0.26	Gostyngiad yn y Grant Amgylcheddol a chasglu gwastraff pob 3 wythnos yn hytrach na 4 yn lleihau'r arbedion posibl.
Cyllideb Llyfrau'r Tîm Cyfreithiol	0.02	Angen £20k o'r gyllideb £40k i gyllido ymrwymadau presennol
Cynyddu lefel y Taliadau Uniongyrchol	0.05	Gorwariant ar y gyllideb yn 2015/16, annhebygol o fedru gweithredu'r newidiadau sy'n ofynnol i sicrhau arbedion yn 2016/17. Arbediad posibl ar gyfer 2017/18.
Cynyddu incwm meysydd parcio	0.03	£30k yn brin o'r targed yng nghyllideb 2015/16. Bydd y cynnydd arfaethedig yn gwneud i fyny am y diffyg ond ni fydd yn darparu incwm ychwanegol ar ben y gyllideb bresennol
Taliadau i'r Trydydd Sector	0.25	Potensial ar gyfer toriadau yn llawer llai na'r hyn a ragwelwyd ar y cychwyn, cyfanswm yn annhebygol o fod yn fwy na £50k
CYFANSWM CYNLLUNIAU ARBEDION NAD YDYNT YN YMARFEROL	0.71	

- 4.7. Nid yw'r rhestr uchod yn cynnwys unrhyw arbedion a geir drwy'r broses diswyddo gwirfoddol. Derbyniwyd 63 o geisiadau (ac eithrio athrawon a staff cymorth ysgolion), cymeradwywyd 31 o geisiadau a byddir yn gwneud penderfyniad ar 7 o geisiadau ar ôl gwneud gwaith pellach. Cafodd 25 cais arall eu gwrthod. Mae rhai gwasanaethau wedi defnyddio'r cyfle i aildrefnu strwythurau staffio gan olygu nad yw cyflog llawn y swyddog a ryddhawyd yn cael ei gynnig fel arbediad oherwydd bod angen arian i godi graddfeydd y swyddi sydd ar ôl.
- 4.8. Bydd ddiswyddiadau gwirfoddol at ei gilydd yn sicrhau arbedion pellach gwerth £400k er bod gwaith yn mynd rhagddo i gael ffigwr terfynol.

- 4.9. Os cymerir yn ganiataol y bydd 50% o'r arbedion posibl o £0.42m yn cael eu gwireddu, ynghyd â'r rheiny y tybir y bydd modd eu cyflawni a'r arbedion a geir o ddiswyddiadau gwirfoddol, bydd cyfanswm yr arbedion a nodwyd yn £3.4m, sydd £1.1m yn uwch na'r diffyg yn y gyllideb.
- 4.10. Gan fod y bwch yn y gyllideb yn is nag a ragwelwyd yn flaenorol a bod mwy o arbedion nag sy'n ofynnol i gydbwysu'r gyllideb wedi cael eu nodi, efallai y bydd galw i leihau'r arbedion yn 2016/17. Ni fyddwn yn cefnogi'r dull hwn o weithredu a byddwn yn pwysleisio'r angen i gyflawni cymaint o arbedion yn 2016/17 ag sy'n bosibl er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn y sefyllfa orau i ddelio â'r gostyngiadau pellach yn 2017/18 i 2019/20. Byddai hefyd yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i'r Cyngor yn ei strategaeth gyllidebol ar gyfer y dyfodol.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN Y CYNGOR

- 5.1. Ar 31 Mawrth 2015, roedd £7.193m yng Nghronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor sy'n cyfateb i 5.77% o gyllideb referniw net 2015/16, 8.4% heb gynnwys y gyllideb a ddirprwywyd i ysgolion. Mater i'r Cyngor yw penderfynu ar lefel y cronfeydd wrth gefn, fodd bynnag, fel rheol, ac fel arfer dda, dylai lefel y cronfeydd wrth gefn fod o leiaf 5% o'r gyllideb referniw flynyddol (ac eithrio cyllidebau a ddirprwywyd i ysgolion). Yn seiliedig ar gyllideb referniw 2015/16 byddai angen £4.5m yn y cronfeydd wrth gefn cyffredinol.
- 5.2. Mewn cyfnod o galedi ariannol, mae cyllidebau'n cael eu gostwng ac nid oes capasiti i ddelio gyda'r cynnydd mewn galw yn enwedig yn y gwasanaethau hynny sydd â llai o reolaeth dros y galw hwnnw, e.e. y Gwasanaethau Cymdeithasol. Felly, gellir dadlau bod mwy o angen cronfeydd wrth gefn cyffredinol oherwydd y bydd y risg o orwario yn cynyddu ac y bydd angen mwy o adnoddau ariannol ar y Cyngor er mwyn lleihau'r risg.
- 5.3. Yn fy marn broffesiynol i, byddai lleihau lefel y gronfa wrth gefn gyffredinol i £4.5m yn risg annerbyniol ar hyn o bryd o ystyried yr ansicrwydd parhaus ynghylch cyllid yn y dyfodol ond mae sgôp i leihau rhywfaint ar lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Fodd bynnag, nid wyf yn argymhell y dylai cronfeydd wrth gefn gael eu defnyddio fel ffordd o wneud i fyny am ddiffyg ariannol mewn blwyddyn benodol, byddai hyn ond yn gohirio'r angen i wneud toriadau yn y gyllideb i'r flwyddyn nesaf.
- 5.4. Fodd bynnag, mae sgôp i ddefnyddio rhywfaint o'r cronfeydd wrth gefn i ddarparu cymorth TG ar gyfer trawsnewid prosesau busnes. Bydd angen gwneud gwaith pellach i bennu lefel y cyllid sydd ei angen a byddai'n rhaid i bob achos busnes unigol ddangos bod y prosiect yn cyflawni arbedion ariannol yn y dyfodol.

6. Y DRETH GYNGOR

- 6.1. Roedd taliadau Band D y Dreth Gyngor yn £1,025.57 ar gyfer 2015/16 sef yr 8fed isaf yng Nghymru. Yn bwysicach, sut mae lefel y Dreth Gyngor Ynys Môn yn cymharu â'r 5 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru? Mae'r gymhariaeth yn Nhabl 6 isod:-

Tabl 6
Cymharu Taliadau Band D y Dreth Gyngor yn Awdurdodau Gogledd Cymru

Awdurdod	Tâl Band D £	Swm yn Uwch / Yn Is nag Ynys Môn £	Canran yn uwch / yn is nag Ynys Môn %
Ynys Môn	1,025.57		
Gwynedd	1,161.07	+ 135.50	+ 13.2%
Conwy	1,013.11	- 12.46	-1.2%
Sir Ddinbych	1,142.22	116.65	+ 11.4%
Sir y Fflint	1,025.27	-0.30	0.0%
Wrecsam	994.23	-31.34	-3.1%

- 6.2. Mae pob un o Gyngorau Gogledd Cymru wedi ymgynghori ar eu cynigion ar gyfer cyllideb 2016/17. Cafodd y cynigion eu cyhoeddi cyn derbyn y setliad dros dro ac, fel Ynys Môn, roedd pob Cyngor yn rhagweld setliad gwaeth na'r un a gafwyd ac mae eu cynigion yn adlewyrchu hyn. Ar hyn o bryd, nid yw eu cynigion terfynol wedi cael eu cyhoeddi ond, yn dilyn cais answyddogol am wybodaeth, cafwyd y manylion isod:-

Tabl 7
Y Cynnydd yn y Dreth Gyngor 2016/17 ar gyfer Awdurdodau Gogledd Cymru

Awdurdod	Cynnydd Arfaethedig Cychwynnol	Tâl Band D Arfaethedig £	Cynnydd Diwygiedig Arfaethedig	Band Tâl D Diwygiedig Arfaethedig £
Ynys Môn	4.50%	1,071.72	I'w benderfynu	
Gwynedd	3.50%	1,164.57	3.5% - 4.5%	1,164.57 (yn tybio cynnydd o 3.5%)
Conwy	5.00%	1,063.77	5%	1,063.77
Sir Ddinbych	2.75%	1,173.63	1.5%	1,159.38
Sir y Fflint	3.00%	1,056.03	5%	1,076.49
Wrecsam	3.00%	1,024.06	2.9%	1,053.72

- 6.3. Mae'r Dreth Gyngor yn cyfrif am tua 25% o gyllid y Cyngor ac, i wneud iawn am y gostyngiad yn y CAC, byddai angen cynnydd 6.2% yn y Dreth Gyngor ac nid yw hynny'n bosibl (oherwydd rheoliadau capio).
- 6.4. Cyllideb y Dreth Gyngor ar gyfer 2015/16 (ar ôl gwneud addasiad ar gyfer y newid yn Sylfaen y Dreth Gyngor) oedd £31.024m. Felly, mae pob cynnydd o 1% yn cynhyrchu £310,000 ychwanegol. Cynnig cychwynnol y Pwyllgor Gwaith oedd cynnydd o 4.5% yn y Dreth Gyngor a fyddai'n creu £ 1.396m ychwanegol ac yn golygu y bydd y Dreth Gyngor Band D yn £1,071.72, sef cynnydd o £46.15 (£0.89 yr wythnos).
- 6.5. O ystyried bod y setliad yn well na'r disgwyl, mae'r Pwyllgor Gwaith wrthi'n ystyried a oes angen y cynnydd o 4.5%. Petai'r cynnydd yn cael ei gyfyngu i 3.5% neu 4% y byddai'n cael yr effaith ganlynol ar lefel yr incwm a gesglir ac ar y Tâl Band D:-

Tabl 8
Effaith y Cynnydd Is ar Dâl Band D y Dreth Gyngor

Canran y Cynnydd	Newid o ran Cyllid Cyffredinol y Cyngor £	Tâl Band D 2016/17 £	Cynnydd gymharu â Thâl 2015/16 £
4.5%	+ 1.396m	1,071.72	46.15
4.0%	+ 1.241m	1,066.59	41.02
3.5%	+ 1.086m	1,061.46	35.89

- 6.6 Mae datganiad ysgrifenedig y Gweinidog, a gyflwynwyd ochr yn ochr â'r setliad dros dro, hefyd yn cynnwys cyfeiriad canlynol at osod Y Dreth Gyngor: -

"...For 2016-17, I expect every Authority to take account of all the available funding streams in considering service provision and setting their budgets and Council Tax. Whilst the Revenue Support Grant is the largest single source of funding for Local Authorities, it is not the only one.

In setting council tax levels for 2016-17, I urge Local Authorities to think seriously about the funding challenges they face and to balance this with a consideration of the financial burden on households. We offer considerable flexibility to Authorities in Wales which is not available to their counterparts in England.... "

- 6.7.** Dylid nodi y dylai lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor adlewyrchu gofynion incwm y Cyngor ac mae'n rhaid hefyd cymryd i ystyriaeth ddatganiad y Gweinidog y manylir arno uchod. Fodd bynnag, dylid nodi hefyd bod y cynnydd ar gyfer 2016/17 yn gosod y sefyllfa sylfaenol ar gyfer 2017/18 ac ni fedrir ond adfer y sefyllfa sail is drwy gynnydd uwch yn 2017/18.
- 6.8.** Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried a ddylai'r Pwyllgor Gwaith leihau'r cynnydd canrannol arfaethedig o 4.5% yn y Dreth Gyngor.

7. CYLLIDEB YSGOLION ADDYSG

- 7.1.** Roedd y Cyllidebau Unigol i Ysgolion (ISB) a chyllid arall a ddatganolir i ysgolion (ac eithrio cyllidebau a ariennir gan grant) ar gyfer 2015/16 yn £38.750m (ar ôl caniatáu ar gyfer effaith Arfarnu Swyddi).
- 7.2.** Roedd y setliad dros dro yn cynnwys £35m ychwanegol ledled Cymru i flaenoriaethu cyllid ar gyfer ysgolion. Mae'r swm ychwanegol yn cyfateb i 1% ychwanegol uwchlaw'r cynnydd o 0.85% yn y Grant Bloc i Gymru. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi cadarnhau gyda gweision sifil y dylai'r cyllid ychwanegol ar gyfer ysgolion gael ei adlewyrchu yng nghyllidebau'r ysgolion sydd, yn achos Ynys Môn, yn cyfateb i £717,000 h.y. yn nhermau arian parod dylai cyllidebau'r ysgolion gynyddu gan y swm hwn.
- 7.3.** Roedd y gyllideb ddigynnydd ar gyfer 2016/17 yn £40.455m, sef £1.705m yn uwch mewn termau arian parod na'r gyllideb ar gyfer 2015/16 a £0.988m yn uwch na'r cynnydd ariannol a ddisgwyliwyd gan Lywodraeth Cymru. Roedd y pwysau ar y gyllideb a gafodd eu hariannu yn cynnwys y canlynol:- Tâl Incrementau a Dyfarniadau Cyflog - £503k, Cynnydd yn y Cyfraniad at Bensiynau Athrawon - £183k, Cyfraniadau Yswiriant Gwladol - £691k, Cynnydd mewn Niferoedd Disgyblion - £207k, Addasiadau Cyllidebol Arall - £121k.
- 7.4.** Yn unol â gofynion Rheoliadau Ariannu Ysgolion (Cymru) 2010, mae ysgolion unigol yn cadw cronfa wrth gefn a chaiff unrhyw warged / diffyg gwariant yn erbyn y gyllideb ei gredydu / ei godi yn ei herbyn ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Mae'r tabl isod yn rhoi manylion am y balans sydd wedi cronni yn y 3 sector ar gyfer y cyfnod 2011-2015:-

Tabl 9
Dadansoddiad o Falansau Ysgolion 2011-2015

Blwyddyn	Balans Cronfeydd Wrth Gefn £ '000			
	Cynradd	Uwchradd	Arbennig	CYFANSWM
Mawrth 31, 2011	1,084	1,013	149	2,246
Mawrth 31, 2012	778	384	90	1,252
Mawrth 31, 2013	996	160	28	1,184
Mawrth 31, 2014	1,204	309	5	1,518
Mawrth 31, 2015	1711	629	98	2,438
Mawrth 31, 2016 (rhagamcenir - gweler nodyn 1 isod)	1,304	31	26	1,361

Nodyn 1 - Fel rhan o'r broses gyllidebol ar gyfer 2015/16, defnyddiodd ysgolion unigol eu cronfeydd wrth gefn er mwyn mantoli eu cyllidebau. Mae'r ffigwr rhagamcanol i 31 Mawrth 2016 yn cymryd i ystyriaeth y cronfeydd a ddefnyddiwyd ond nid yw'n ystyried unrhyw dan/orwariant yn 2015/16 a fydd yn cael ei gredydu / ei godi ar falansau ysgolion unigol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

- 7.5. Gellir gweld o Dabl 9 mai ysgolion cynradd sydd â'r rhan fwyaf o'r balansau referniw wrth gefn (70% o gyfanswm y balans ar 31 Mawrth 2015 a 96% o'r balans a ragwelir ar 31 Mawrth 2016). Er nad yw lefel y cronfeydd wrth gefn yn uniongyrchol yn dangos pa sector allai gymryd y lefel uchaf o ostyngiad yn eu cyllidebau, mae angen i Aelodau fod yn ymwybodol bod cronfeydd wrth gefn yn cael eu hadeiladu i fyny o gyllidebau na chawsant eu defnyddio yn y blynyddoedd blaenorol.
- 7.6. Mae'r Gyllideb Ysgolion Addysg yn cyfrif am dros 30% o gyllideb referniw net y Cyngor a byddai eithrio ysgolion rhag y gofyniad i gyflawni arbedion referniw yn rhoi mwy o bwysau ar weddill y gwasanaethau, e.e. petai'r Cyngor yn gorfod arbed £5m o gyllideb referniw net o £125m, byddai hynny'n cyfateb i 4% o doriad. Petai'r gyllideb Ysgolion o £38.75m yn cael ei heithrio rhag gorfod canfod arbedion, yna, mae £5 miliwn yn cyfateb i 5.8% o'r gyllideb sy'n weddill.
- 7.7. I bob pwrpas gellir cyflawni cynnig presennol y Pwyllgor Gwaith i dorri £1m o gyllideb yr ysgolion a gofalu ar yr un pryd fod modd cwrdd â'r angen i sicrhau cynnydd o 1.85% yn y gyllideb arian parod. £938k yw'r arbediad mwyaf y gellir ei wneud tra'n parhau i fodloni gofynion Llywodraeth Cymru.

8 CYLLIDEB GYFALAF

- 8.1. Yn ei gyfarfod ar 9 Tachwedd 2015, rhoes y Pwyllgor Gwaith sylw i'r bidiau cyfalaf a gyflwynwyd ac yr argymhellwyd eu cynnwys yn y Strategaeth Gyfalaf am y cyfnod 2016/17 i 2019/20. Cafodd yr adroddiad ei ystyried hefyd gan y Pwyllgor hwn yn ei gyfarfod ar 16 Tachwedd, 2015.
- 8.2. Gellir crynhoi'r strategaeth gyfalaf fel a ganlyn: -

Tabl 10
Crynodeb o Strategaeth Gyfalaf 2016/17 i 2019/20

	2016/17 £'m	2017/18 £'m	2018/19 £'m	2019/20 £'m
Gwariant Cyfalaf Arfaethedig	26.301	17.772	23.980	22.325
Wedi'i ariannu gan: -				
Grantiau Cyfalaf Penodol	15.662			
Derbyniadau Cyfalaf	2.120			
Grant Cyfalaf Cyffredinol	1.333			
Cyfraniad Refeniw	0.500			
Benthyca â Chymorth	2.189			
Benthyca Di-gefnogaeth	4.497			
CYFANSWM Y CYLLID	26.301			

- 8.3. Hyd yma, ni wnaed unrhyw newidiadau i'r cynigion a fydd yn effeithio ar y cynllun hwn a'r bwriad yw y bydd y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2016/17 yn seiliedig ar y strategaeth hon.

9. CWBLHAU'R CYLLIDBAU REFENIW A CHYFALAF

- 9.1.** Bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried eu cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth, 2016. Yn y cyfarfod, bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried y sefyllfa ariannol yn dilyn derbyn y setliad dros dro, canlyniadau'r broses ymgynghori a sylwadau'r Pwyllgor hwn.
- 9.2.** Cawsom ar ddeall na fydd ffigyrau'r setliad terfynol gan Lywodraeth Cymru i law tan 9 Mawrth 2016. Mae'r Cyngor wedi cael sicrwydd na fydd unrhyw newidiadau sylweddol rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol er gwnaed cynnig i gynnwys Grantiau Addysg Ysgolion yn y setliad, ond nid yw hyn wedi cael ei gadarnhau. Mae risg o hyd y gallai ffigyrau'r setliad newid rhwng y Pwyllgor Gwaith ar 7 Mawrth 2016 ac adeg derbyn y setliad terfynol ar 9 Mawrth 2016. Ystyrir bod y risg yn isel, a bydd unrhyw newid yn cael ei ariannu drwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn os bydd angen. Byddai unrhyw newidiadau yn cael eu hymgorffori yn y penderfyniad ar y dreth gyngor a gyflwynir i'r Cyngor Llawn (10 Mawrth).
- 9.3.** Bydd y cynigion ar gyfer y gyllideb derfynol a'r cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor yn cael eu cyflwyno i gyfarfod y Cyngor Llawn ar 10 Mawrth, 2016. Dylid nodi y bydd angen i'r Cyngor, yn ôl y gyfraith, bennu'r Dreth Gyngor erbyn 11 Mawrth 2016.

10. ARGYMHELLION

- 10.1.** Mae'r adroddiad uchod yn manylu ar y materion sylfaenol sy'n gysylltiedig â phennu cyllideb referniw 2016/17 a gwahoddir yr Aelodau i roi sylwadau ar y canlynol: -
- 1.** A lwyddwyd i ddod o hyd i gymaint o arbedion ymarferol â phosib yn 2016/17 o ystyried y bydd sicrhau cymaint o arbedion â phosibl yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i'r Cyngor ymateb i bwysau ar wasanaethau a gofynion o ran arbedion yn y dyfodol - gweler paragraff 4.
 - 2.** A fydd yr Aelodau'n cefnogi argymhelliad, i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, bod swm yn cael ei ddyrannu o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol i ariannu newidiadau mewn prosesau busnes sydd wedi'u dylunio i ryddhau rhagor o arbedion effeithlonrwydd y gellir eu defnyddio i ymateb i welliannau / pwysau ar wasanaethau - gweler paragraff 5.
 - 3.** Lefel y Dreth Gyngor ar gyfer y dyfodol yn wyneb y materion a nodir yn yr adroddiad hwn, y cyfraniad y mae'r Dreth Gyngor yn ei wneud tuag at referniw cyffredinol y Cyngor a'r pwysau ariannol y mae'r Cyngor yn debygol o'u hwynebu o 2017/18 ymlaen - gweler paragraff 6 .
 - 4.** Lefel y warchodaeth a roddir i gyllidebau ysgolion gan gadw mewn cof yr angen i ysgolion gyfrannu at yr arbedion cyffredinol y mae'r Cyngor yn gofyn amdanynt - gweler paragraff 7.
 - 5.** Os bydd penderfyniad terfynol yn cael ei wneud gan y Pwyllgor Gwaith i weithredu arbedion effeithlonrwydd yng nghyllidebau'r ysgolion, gofynnir i Aelodau wneud sylwadau ynghylch a ddylai lefelau'r cronfeydd wrth gefn yn y sector cynradd ddylanwadu ar y penderfyniad o ran sut y bydd yr arbedion yn cael eu dyrannu ar draws y sectorau – paragraffau 7.4 a 7.5.
 - 6.** Unrhyw sylwadau pellach ynghylch y gyllideb gyfalaf arfaethedig - paragraff 8.

Ymateb i Gynigion Cychwynol ar gyfer Cyllideb y Pwyllgor Gwaith – Cwrdd â'r Heriau 2016

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Ionawr 2016

Dadansoddwr – Alwyn Williams, Dadansoddwr Perfformiad

Awdur – Gethin Morgan, Rheolwr Cynllunio Busnes, Rhaglen a Perfformiad

Pennaeth Gwasanaeth – Scott Rowley, Pennaeth Trawsnewid Corfforaethol

1. Rhagarweiniad

1.1. Ymgynghorodd y Cyngor yn ddiweddar ar gynigion cyllidebol cychwynol y Pwyllgor Gwaith - 'Cwrdd â'r Heriau' rhwng 16 Tachwedd a 31 Rhagfyr, 2015. Roedd y cyfnod ymgynghori o 7 wythnos yn canolbwyntio ar fwy na 80 o gynigion a gyflwynwyd gan y gwasanaethau a'i herio gan aelodau. Rhannwyd yr 80 i mewn i 6 thema effeithlonrwydd fel yr amlinellir yn Strategaeth Effeithlonrwydd 2014-2017 y Cyngor, sef:

- Sicrhau bod y ffordd yr ydym yn gweithio yn darparu gwerth am arian
- Lleihau costau Rheoli, Democratiaeth a Biwrocratiaeth
- Trawsnewid y gwasanaethau mae dyletswydd gyfreithiol arnom i'w darparu; gan sicrhau eu bod yn fodern, effeithiol ac yn effeithlon
- Gweithio gydag eraill i arbed arian a chael y gorau allan o'n staff
- Cynyddu incwm ar gyfer y Cyngor
- Herio a ddylem ddarparu gwasanaethau sydd ddim yn hanfodol neu'n anstatudol; lle mae eraill hefyd yn eu darparu neu lle gall eraill eu darparu

1.2. Ystyriwyd amrywiaeth helaeth o arbedion lle'r oedd yr her fewnol wedi arwain at gynigion sy'n amrywio o ddyrannu lleoedd hysbysebu ar finiau i fusnesau lleol, i gludo gwastraff i St Helens / Runcorn i'w ailgylchu yn hytrach na anfon i safleoedd tirlenwi yn Llanddulas. Marchnatwyd y cynigion yma mewn nifer o ffyrdd; o'r erthyglau yn y wasg, i hyrwyddo ar y dudalen cartref o wefan y Cyngor trwy'r defnydd o Twitter, Facebook ac e-byst. Roedd pob un wedi'u hanelu at hysbysu ac ennyn brwdfrydedd dinasyddion a staff i ymgysylltu ac ymateb i'r cynigion cychwynol.

1.3. Gofynnwyd i ddinasyddion, partneriaid a staff ymateb i'r ymgynghoriad drwy wahanol dulliau gan gynnwys:

- Dau arolwg ar-lein ar ein gwefan
 - Arolwg ar gyfer pawb
 - Arolwg yn benodol ar gyfer yr ifanc (gweler isod)
- E-bostio neu ysgrifennu atom
- Mynychu un o'r 13 sesiwn galw heibio gyda Arweinydd y Cyngor
- Blychau awgrymiadau ar gefer staff a leolir y neid derbynfydd

1.4. Yn ogystal â'r uchod, cynhaliodd y cyngor:

Atodiad 2

- 7 sesiwn grŵp ffocws ar gyfer pobl o dan 25 oed ym mhob ysgol uwchradd, fforwm ffermwyr ifanc a llety digartref
- Arolwg ar-lein gynllunwyd gan Llais Ni i bobl o dan 25
- Sesiwn a gynhaliwyd yn y Cyngor ar gyfer nifer o partneriaethau fel yr Heddlu, Gwasanaeth Tan, Iechyd, Cyngorau Tref a Chymuned, cyrff y 3ydd Sector ac asiantaethau arall.

1.5. Roedd yr ymgynghoriad yma yn ddilyn digwyddiadau ymgynghori blaenorol a gynhaliwyd ar ddiwedd 2013 a 2014 lle cafwyd tua 1400 o ymatebion oedd eisoes wedi cael eu ystyried wrth trafod ein cynigion cyllideb blaenorol ar gyfer 2015/16.

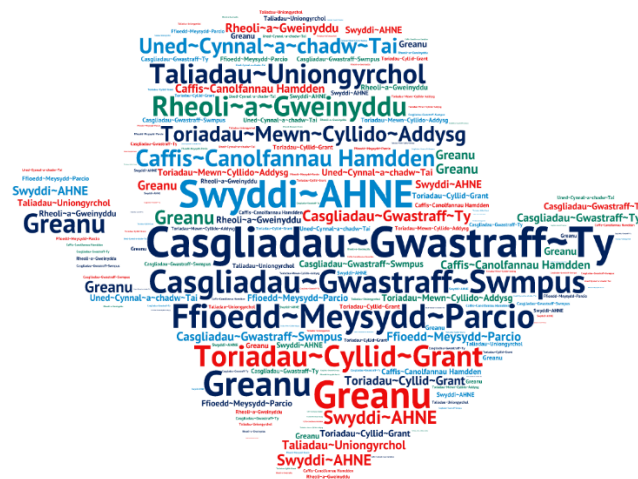
2. Canlyniadau

2.2. Roedd yr ymateb i'r cynigion cyllidebol cychwynol ar gyfer 16/17 dros cyfnod o 7 wythnos yn weddol gadarnhaol. Mae tua 400 o ymatebion (0.6% o'r boblogaeth) wedi'i dderbyn oddi draws yr amryw sianelau a amlinellwyd uchod gydag ymatebwyr yn ymgysylltu ar draws pob dull.

2.3. Y ffordd fwyaf llwyddiannus o ymgysylltu oedd y grwpiau ffocws wyneb yn wyneb a'r cyfarfodydd gyda thua 63% o'r holl ymatebwyr yn bresennol. Dilynwyd hyn gyda thua 30% yn ymateb drwy'r arolygon ar-lein a'r gweddill drwy ddulliau traddodiadol. Barnwyd bod y sesiynau galw i mewn, a gynhaliwyd ar draws yr ynys mewn 13 lleoliad gwahanol, oedd y lleiaf llwyddiannus gydag un neu ddau o'r sesiynau hefo neb yn ymgysylltu.

2.4. Y prif feysydd ffocws o'r ymatebion oedd fel a ganlyn a gellir eu dychmygu drwy ddefnyddio'r wordle isod ar lun 1:

1. Casgliadau Gwastraff Tŷ a Casglu Gwastraff Swmpus
2. Ffioedd Meysydd Parcio
3. Caffis Canolfannau Hamdden
4. Swyddi AHNE
5. Toriadau mewn Cyllido Addysg
6. Toriadau Cyllid Grant
7. Lleihad mewn Rheoli a Gweinyddu

Llun 1.

- 2.5. Yn gyffredinol, roedd yr ymatebwyr yn rhoi ystyriaeth gytbwys o'r dasg anodd sy'n wynebu'r Cyngor ac mae'r gweddill yr adroddiad hwn yn darparu crynodeb o'r ymatebion a dderbyniwyd:

2.5.1. Casgliadau Gwastraff Tŷ a Casglu Gwastraff Swmpus

Roedd y mwyafrif o'r ymatebion yn erbyn y newidiadau i gasgliadau biniau bob pythefnos. Fodd bynnag, os oes angen newid yna'r casgliad y gellid ei gwneud yw y byddai llawer mwy bodlon gyda chyfnod casgliad bob 3 wythnos yn hytrach na bob 4. Mae'r cwynion yn ymddangos i ganolbwyntio ar y ffaith bod biniau yn llawn ar ôl pythefnos sy'n golygu y byddai angen i liniaru'r newid trwy sicrhau ailgylchu ychwanegol, a hefyd y pryder y bydd cael gwared ar gasglu gwastraff swmpus am ddim yn arwain at dipio anghyfreithlon a chost ychwanegol i'r cyngor oherwydd hyn.

Gall yr ymatebion isod grynhai'r teimladau cyffredinol tuag at y toriadau arfaethedig::

"Peidiwch a thorri casgliadau bin y tu hwnt i'r casgliad biniau bob pythefnos sy'n bodoli eisioes. Dydi fy min i ddim yn llawn fel arfer bob pythefnos, on dos rwyf yn methu casgliad oherwydd fy mod ar wyliau neu beth bynag, bydd yr egwyl o gasglu'r sbwriel yn ddwbl a nodir. Felly posib fyswn i yn mynd 8 wythnos heb gasgliad bin, sydd yn amlwg yn annerbyniol"

"Byddai casglu biniau du 3 wythnos yn iawn gan ddarparu teuluoedd â clytiau (phlant ifanc o dan 4 oed) yn cael eu darparu ar gyfer ... Fodd bynnag ni fyddai 4 wythnos neu bin llai yn iawn (hyd yn oed gyda biniau ychwanegol) i ni ... Byddwn hefyd yn cynnig casgliad bob 4 wythnos o finiau gwyrdd yn ystod y gaeaf gan fod y mwyafrif o'r llenwad yn bioddiraddadwy ac yn gallu aros ychydig mwy o wythnosau."

"O ran y cynigion ar gyfer casgliadau gwastraff bob 3 neu efallai 4 wythnos a gostyngiad posibl ym maint biniau gwastraff ... Rwy'n protestio yn y telerau cryfaf phosibl nad yw'r dull symlach hyn yn dderbyniol ac ei fod wedi ei feddwl allan yn wael iawn fel 'adwaith 'knee-jerk' 'i wella targedau gwastraff ac arbed arian ... Rwy'n argymhell eich bod yn ystyried edrych ar gartrefi eu hunain, y nifer o bobl mewn cyfeiriad penodol, eu hoedran a'u hamgylchiadau ac yn y blaen."

"Os oes rhaid i ni newid casgliadau bin, dylem yn newid i bob 3 wythnos nid bob 4 wythnos"

"Byddwn yn gefnogol i casgliadau bob 3 wythnos ar yr amod bod gennym bocsys ailgylchu mwy ... Dylai'r cyngor roi'r gorau i gasgliadau bin gwyrdd o 1 Tachwedd / Rhagfyr i ddiwedd Chwefror."

"Na i newid casgliadau bin i bob 3 neu 4 wythnos. Mae gen i deulu mawr ac rydym yn rhedeg allan o le ar gyfer ein sbwriel hyd yn oed gyda chasgliadau biniau 2 wythnos"

"Yr wyf yn deall bod Ynys Môn yw'r unig gyngor i gynnig system gwastraff swmpus am ddim, ac yr wyf yn teimlo fel y dylem aros felly. Yr wyf yn gwybod cheir rhestr aros hir, ond os ydych yn addysgu pobl er mwyn iddynt wybod ein bod yn ffodus i gael y gwasanaeth am ddim, yna gallant fod yn fwy dealladwy pan ddaw i amseroedd aros."

"Teimlwn y dylai casgliad yn rhad ac am ddim ar gwastraff swmpus barhau er mwyn osgoi cynnydd sylweddol mewn tipio anghyfreithlon, a fyddai ynddo'i hun yn cael costau cysylltiedig"

2.5.2. Incwm Meysydd Parcio

Roedd nifer o'r sylwadau yn negyddol ac yn ymwneud â cynyddu ffioedd parcio ceir gyda nifer yn dweud y bydd y ffioedd yn gyrru pobl oddi wrth siopa Tref neu yn effeithio ar dwristiaeth.

Gall yr ymatebion isod grynhoi'r teimladau cyffredinol tuag at y toriadau arfaethedig:

“Byddwch yn cael mwy o bobl sy'n eu defnyddio os ydych yn gostwng y gost - bydd mwy o bobl yn ei ddefnyddio am 30c / awr. Mae llawer o bobl, gan gynnwys fi, cau talu am feysydd parcio. Rwy'n berchen ar siop yng Nghaergybi, swm y cwynion yr ydym yn clywed am y pris i barcio. Yn fwy tebygol o ddenu ymwelwyr i mewn i drefi drwy ei wneud yn rhatach.”

“Rwy'n llwyr anghytuno â taliadau meysydd parcio, nhw sy'n gyfrifol am pam bod ein trefi a'n strydoedd mawr mor wag â busnesau yn brwydro i aros ar agor. Pam y byddai rhywun yn talu i barcio pryd y gallant fynd i archfarchnad ac parcio am ddim?”

“Mae cynyddu taliadau meysydd parcio yn wrthgynhyrchiol mewn sawl ardal, gan ei fod yn rhoi pobl i ffwrdd o siopa yn eu stryd fawr lleol ... ac yn annog pobl i barcio ar y ffyrdd yn lle, gan achosi tagfeydd ychwanegol.”

2.5.3. Caffis Canolfanau Hamdden

O'r sylwadau a dderbyniwyd, mae'r rhan fwyaf naill ai'n cwestiynu'r angen am gaffi neu nodi nad oeddent yn gwerthu bwyd iach ar hyn o bryd.

T Gall yr ymatebion isod grynhoi'r teimladau cyffredinol tuag at y toriadau arfaethedig:

“Hoffwn eich bod yn ystyried mynd ymhellach nag adolygu'r bwydlenni ac oriau staffio. A oes angen i gael caffi mewn Canolfan Hamdden?”

“Ni ddylai rhain dderbyn cymhorthdal gan y cyngor. Mae canolfannau hamdden mewn trefi lle mae adwerthwyr bwyd eraill felly nid yw'r caffis yn perfformio gwasanaeth hollbwysig. Gellid eu cynnig i gwmnïau preifat i redeg heb unrhyw gost i'r cyngor.”

“Nid oes unrhyw opsiynau ffrwythau neu bwydydd iach yn y caffis, mae angen mwy o amrywiaeth.”

“Dwi'n credu bod y bwyd yn rhy ddrud, yn enwedig ar gyfer pobl ifanc”

2.5.4. Swyddi AHNE

Mae yna cefnogaeth i gadw'r arian AHNE yn ei le gyda llawer yn datgan y gwaith da y maent yn ei wneud gyda gwirfoddolwyr wrth gadw'r AHNE lân ac yn ddefnyddiadwy.

Gall yr ymatebion isod grynhoi'r teimladau cyffredinol tuag at y toriadau arfaethedig:

“...credwn y bydd y canlyniadau o golli swyddi hyn yn gorbwyso'r arbedion. Mae'r cynnig o dan-amcangyfrif pwysigrwydd yr AHNE i'r ynys ac yn anwybyddu'r cyfraniad gwerthfawr y gwirfoddolwyr i'w cynnal a chadw”

“Ar hyn o bryd y Swyddogion AHNE sy'n rhedeg y rhaglen Ceidwaid leuenctid. Mae fy merch wedi bod yn ymwneud â hyn ar gyfer y flwyddyn ddiwethaf ... Mae wedi rhoi cyfle iddi gyflawni nifer o weithgareddau awyr agored a rhyngweithio gyda phobl ifanc eraill, ac felly yn ennill sgiliau bywyd sylweddol”

“Byddai lleihad yn y gweithlu AHNE a cholli y gwirfoddolwyr yn effeithio ar nifer o weithgareddau ar draws yr ynys, gan gynnwys llwybrau cerdded ac gwaith cynnal a chadw ... rheoli eithin ... codi waliau cerrig sych ... adfer cynefinoedd ... a glanhau'r traeth”

“Mae eu gwaith yn amhrisiadwy wrth helpu i warchod harddwch arfordirol yr AHNE a hefyd yn annog mynediad cyhoeddus a thwristiaeth i rai o brif atyniadau yr ynys.”

2.5.5. Toriadau i Gyllideb Addysg

Gwelwyd hyn fel maes pwysig o drafodaeth yn Sesiynau Galw Heibio yr Arweinydd y Cyngor gyda unigolion yn teimlo y dylai'r gyllideb addysg gael ei diogelu neu byddai effaith ar lefelau cyrhaeddiad. Cafodd hyn hefyd ei ailadrodd yn y cyfarfod traws-sector lle'r oedd cais, os digwydd gostyngiad o'r fath, gofynnwyd a ellid ei gynllunio a'i strwythuro dros nifer o flynyddoedd.

Dim ond ychydig o sylwadau yn erbyn y toriadau ddaeth i law fodd bynnag i law drwy'r arolygon a sesiynau eraill:

“Parhau i amddiffyn y gyllideb Addysg. Dyma'r swyddogaeth fwyaf pwysig ac mae'n hanfodol ar gyfer dyfodol pob Ynys Môn ”

“Dylid cylch-ffensio cyllideb addysg ac nid ei gyffwrdd mewn unrhyw ffordd – mae addysg ein plant mor bwysig i ddyfodol yr ynys hon ac mae ysgolion yn cael trafferth fel y mae.”

“Mae £1m o doriad yng nghyllideb ddirprwyedig ysgolion yn swm sylweddol yn enwedig o ystyried y toriadau parhaus mewn cyllid allanol sy'n cyfrannu at ariannu ysgolion. Ar gyfer 2016/17 byddwn i yn lleihau cyllidebau dirprwyedig i'r ysgolion hynny gyda balansau sylweddol > £ 150k. ”

“Pryder y gallai toriadau effeithio ar safonau addysg a chyrhaeddiad plant ac mae angen bod yn ymwybodol o wendidau yn y gorffennol ac i ba raddau mae'r cyngor wedi dod ymlaen ers ymyrraeth Estyn - a bod yn ymwybodol nad ydym eisiau mynd yn ôl at y sefyllfa honno”

2.5.6. Toriadau cyllid Grantiau

Cafwyd ymateb cymysg i'r cynigion i dorri y gwahanol grantiau o'r gyllideb. Roedd llawer o sylwadau yn cytuno â'r toriadau, ond bu nifer o lythyrau yn cefnogi'r gadw'r grantiau hefyd.

Roedd y sylwadau yn cynnwys:

“Rydym wedi cael torri ein grant yn gyson dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf ac wedi gorfod codi arian yn gyson i gadw ein grŵp ar agor. Mae swm y grant yn uniongyrchol gymharol i ansawdd yr addysg Cyfnod Sylfaen a ddarperir i'r plant yn ein gofal ... Bob tro mae y grant yn cael ei leihau, rhaid torri o'r gyllideb eitemau ... nid oes mewn gwirionedd unrhyw beth arall y gallwn ei wneud hebdo.” Cylch Chwarae Benllech

“Rydym yn credu y gall y Biwro weithio gyda'r Cyngor i gyflawni arbedion effeithlonrwydd, ond rydym yn poeni y bydd toriadau yn uniongyrchol i'n cyllid craidd yn lleihau ein gallu i reoli'r gwirfoddolwyr ac i ddenu arian grant penodol ... rydym yn awyddus i gyfrannu at ddylunio model gwasanaeth at y dyfodol (fodd bynnag), rydym yn pryderu gall y toriadau sy'n cael eu cynnig yma ddyblygu unrhyw doriadau i'n cyllid craidd a gwanhau ein gallu i ddarparu gwasanaeth o ansawdd a ddarperir ar draws yr ynys.” Cadeirydd Cyngor ar Bopeth Ynys Môn

“Rwy'n ymwybodol bod arian ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf yn debygol o gael ei leihau ac y bydd Cyngor Sir Ynys Môn, yn ddealladwy, yn edrych i wneud arbedion ariannol. Hoffwn sicrhau eich bod yn ymwybodol o rôl bwysig mae Cymdeithas y Byddar Gogledd Cymru yn ei chwarae wrth gyfrannu at annibyniaeth, amddiffyn, diogelwch, hyder a'r gallu i ymgymryd yn llwyddiannusa tasgau bob dydd y byddai fel arall yn amhosib i lawer o bobl â nam synhwyraidd ... Byddwn yn dymuno yn gryf i chi fod y bartneriaeth buddiol hyn yn parhau yn 2016 ac ar gyfer y dyfodol rhagweladwy.” Dros 30 o gefnogwyr Cymdeithas y Byddar Gogledd Cymru

“Y Celfyddydau a grantiau addysg - bechod, ond dealladwy - dylid rhoi cefnogaeth i'w helpu i ddod o hyd i incwm o rywle arall.”

“Mae'n bwysig amddiffyn cyllideb Amgueddfeudd ac Diwylliant - mae'r rhain yn bwysig o ran hyrwyddo cymdeithas sy'n feddyliol-iach ac sy'n cymryd diddordeb mewn hanes a diwylliant ... gall fod yn rhesymol i ofyn bod unrhyw grant i gyrff gwirfoddol yn cyfateb 50 / 50 gan y sefydliad o'i gyllid ei hun, er mwyn sicrhau bod sefydliadau yn cael cymorth gwirioneddol gan y gymuned”

“Rwy'n cytuno â lleihau grantiau i fudiadau trydydd sector, ond dwi'n anghytuno â thoriad cyffredinol ar gyfer yr holl wasanaethau trydydd sector fel hyngan ei fod yn eu rhoi o dan anfantais gystadleuol wrth gystadlu gyda'r sector breifat.”

2.5.7. Gostyngiad mewn Rheoli a Gweinyddu

Er bod y rhan fwyaf o'r sylwadau yn cytuno â'r angen i dorri swyddi rheoli a gweinyddu gyda rhai yn gofyn am fwy o doriadau, roedd yn amlwg bod pobl o dan 25 yn teimlo'n bryderus am golli swyddi.

Roedd rhai o'r sylwadau yn cynnwys:

“Anghytuno (gyda'r toriadau) bydd y gwasanaeth ddim mor effeithiol”

“Bydd pobl yn ei chael yn anodd dod o hyd i swyddi ac yn dod yn ddi-waith”

“A wnewch chi ddod o hyd i waith arall ar gyfer pobl sy'n colli swyddi?”

“Mae rhai gwasanaethau o fewn y cyngor gyda rheolwyr sydd ond yn rheoli / yn gyfrifol am un neu ddau o staff. Gellid gwneud arbedion drwy gael y Pennaeth Gwasanaeth ac un rheolwr dros fwy o staff.”

“Symleiddio rheolaeth ganol - ni ddylai unedau sy'n llai na 5 aelod gael goruchwyliaeth reolaethol cost uchel yn ogystal â phennaeth gwasanaeth. Mae gormod o ddyblygu rheolwyr ar draws yr awdurdod gyda rhai adrannau efo un neu ddau aelod o staff dan arweiniad rheolwr, lle efallai'r hyn sydd ei angen yw goruchwyliaeth syml.”

“Dylai'r cyngor edrych ar leihau rôl rheoli sydd ond yn rheoli hyd at dri o bobl. Dylai'r rhain fod yn rolau goruchwyllo.”